

Diarienummer: DO 2023/6038

Finansdepartementet

Handling:

Yttrande över En säker och tillgänglig statlig e-legitimation (SOU 2023:61)

Diskrimineringsombudsmannens (DO) yttrande är avgränsat till de frågor som berör DO:s uppdrag.

Övergripande synpunkter

DO välkomnar utredningens förslag gällande införandet av en statlig e-legitimation eftersom det kan främja människors lika rättigheter och möjligheter. Tillgång till en statlig, säker och tillgänglig e-legitimation kan minska digitala utanförskap och underlätta tillgången till olika samhällstjänster även för individer som kan möta hinder när de ska besöka fysiska platser där offentlig verksamhet tillhandahålls eller de kan ansöka om att ta del av sådan. Av detta skäl välkomnar DO även att det föreslås bli obligatoriskt för offentlig förvaltning och vissa privata utförare av offentligfinansierad verksamhet att erkänna vissa e-legitimationer.

Utredningens förslag

7.2.4 Den statliga e-legitimationen ska utformas för att tillåta anpassningar och innehålla personlig prägel

DO tillstyrker att regelverket utformas på ett sätt som möjliggör anpassningar i utformningen av den fysiska bäraren och kompletteras med andra åtgärder. En sådan lösning möjliggör anpassning efter nya tekniska lösningar och hjälpmedel. DO välkomnar därtill förslaget att utveckling av såväl id-handlingens utformning som användningsområden sker efter konsultation av berörda organisationer. DO vill dock påminna om att kontinuerliga förändringar i sig också kan försvåra för personer med funktionsnedsättning och även äldre. Det är därför viktigt att berörda myndigheter erhåller uppdraget att tillgodose olika perspektiv men samtidigt sträva mot att hitta hållbara lösningar för längre tidsspann. Utgångspunkten bör vara universell utformning enligt artikel 2 i FN:s

Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Där det är nödvändigt behöver även ytterligare lösningar finnas att tillgå. Exempelvis att ställföreträdare kan ges möjlighet att använda sin huvudmans e-legitimation för att kunna bistå densamme, samt att anpassade lösningar i användningsskedet införs.

För att möjliggöra individuellt självbestämmande gällande digitala tjänster och användning av en e-legitimation är omfattande informationskampanjer nödvändiga exempelvis bland äldre och personer med funktionsnedsättning. Dessa informationskampanjer behöver tillhandahållas på olika språk och i olika format.

DO vill här uppmärksamma det faktum att nästan var tredje anmälan om åldersdiskriminering som inkommit till DO, och rör varor och tjänster, handlar om krav på digitala verktyg. Sådana krav beskrivs i anmälningarna missgynna äldre personer, ungefär 60 år och uppåt. I anmälningarna beskrivs att äldre personer ofta har lägre digital kompetens och inte tillgång till de digitala verktyg som företag ställer krav på. Det är således av stor vikt att den äldre befolkningen erhåller det stöd som behövs för att de ska ha lika möjligheter att kunna tillvarata sina intressen genom digitala lösningar.

7.4.2 Till vilka och på vilket sätt ska den statliga e-legitimationen tillhandahållas?

DO tillstyrker den föreslagna personkretsen vad gäller person- och samordningsnummer. DO instämmer i utredningens utgångspunkt att kretsen som får tillhandahållas en statlig e-legitimation bör inkludera så många som möjligt utan att kraven på en säker identifiering förbigås. DO anser dock att utredningens förslag att den statliga e-legitimationen ska kunna utfärdas från och med det kalenderår en individ fyller nio år ska kompletteras med en möjlighet att kunna göra undantag från åldersgränsen. DO vill påminna om att barn ibland kan behöva hoppa över en årskurs. Det innebär att dessa barn riskerar att missgynnas i samband med nationella prov om de som är åtta år har svårt att identifiera sig. Åldersgränsen bör därför kunna sänkas i dessa fall så att alla barn oavsett ålder kan genomföra de nationella proven i årskurs 3.

Ansökan och uthämtning

Vad gäller förslaget att ”det vid bifall till ansökan, ska e-legitimationen skyndsamt lämnas ut till sökanden” vill DO framhålla att detta ska gälla alla. Som utredningen själv uppmärksammar finns behov av tillgänglighetsanpassningar och stöd vid både ansökan, uthämtning och användning. På sid. 154 konstaterar utredningen att: ”Således behövs en

översyn av de lokaler som avses att användas för ansökan och utlämnande av den statliga e-legitimationen, i syfte att tillse att dessa uppfyller kraven på erforderlig tillgänglighet.

DO har inga synpunkter på detta förslag, men vill understryka vikten av att rådande bestämmelser om lokalers fysiska tillgänglighet följs.

Utgångspunkten ska alltid vara att den enskilde själv kan besöka utlämningsställe och/eller kontakta utfärdaren. I fall detta inte är möjligt behöver alternativa lösningar finnas, men dessa lösningar får inte utgöra normaliteten. Detta måste vara utgångspunkten både i samband med ansökan och uthämtning.

7.6 Ansvar för grundidentifiering och utfärdande

Utredningen föreslår att den myndighet regeringen bestämmer ska tillhandahålla den statliga e-legitimationen. I utredningens direktiv utpekas Digg som ansvarig myndighet för att utforma och tillhandahålla den statliga e-legitimationen. När det gäller ansvaret för grundidentifieringen noterar DO att utredningen anser att Polismyndigheten är bäst lämpad att få detta ansvar. Detta skulle således kunna leda till att två myndigheter involveras när e-legitimationer ska ansökas och tillhandahållas.

Utöver detta ska utredningen i nästa delbetänkande ta ställning till vilken myndighet som ska utöva tillsyn, vilket också måste beaktas vid beslut gällande dessa olika led. DO har inga synpunkter på vilka myndigheter som bör få dessa uppdrag, men anser att en bättre ordning vore att en och samma myndighet ansvarade för såväl utfärdande som kontroll av id-handling. En uppdelning av ansvaret med att genomföra grundidentifieringen respektive att utfärda och i övrigt tillhandahålla den statliga e-legitimationen kan leda till otydlighet för enskilda individer. Något som kan försvåra för personer med funktionsnedsättning, äldre eller individer som har bristande kunskap i svenska språket och som inte nås av information på ett sätt eller ett språk de kan ta till sig. DO instämmer, av samma skäl, i utredningens ståndpunkt att en och samma myndighet bör ansvara för grundidentifieringen för både fysiska och elektroniska id-handlingar.

Beslut i detta ärende har fattats av Lars Arrhenius efter utredning och förslag av utredaren Annika Jyrwall Åkerberg. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Cecilia Narby, experten Tarik Qureshi och strategiske rådgivaren Lars Lindgren deltagit.

Lars Arrhenius
Diskrimineringsombudsman